

ne moli, osuđuje se. Ako molite kako treba, spasenje vam je osigurano. Ako prestanete moliti, propast vam je sigurna!“

Sigurno su potrebe duša u suvremenom svijetu u potresnim zbivanjima potakle rimskog sveopćeg Oca, da pokaže voditeljima duša, kako je put svetog Alfonza najprikladniji, da se duše vrate Bogu, od koga su se udaljile...

Zaključujemo ovaj osvrt molitvom iz Misnog obrasca našeg velikog učitelja i nebeskog zaštitnika, koji neka nam svijetli na odgovornom i teškom putu spasavanja duša i koji neka nas pomaže svojim jakim zagovorom: „Bože, koji si po Blaženom Alfonzu Mariji, priznavaocu svome i biskupu, raspaljenom revnošću za duše, Crkvu svoju obogatilo novom redovničkom družbom, daj molimo, da poučeni njegovim spasonosnim opomenama i ohrabreni njegovim primjerom uzmognemo sretno doći k Tebi, po Gospodinu našem Isusu Kristu...“ (Oratio ex Missa, 2. VIII).

L I T E R A T U R A

1. *Dictionaire pratique des connaissances religieuses*. Tome I. Paris 1925. p. 155 et ss.
2. F. V. Faber, *Duhovna rast kršćanskoga človeka*. Ljubljana 1943. str. 605.
3. *Acta Apostolicae Sedis. Commentarium officiale*. Roma, 2. Septembris 1950. p. 595—597.

Dr. Srećko BOSNJAK

DANTE I SV. FRANJO ASIŠKI

Općenito je poznato da je Danteova previsoka *inspiracija* u *Divnoj Glumi* upravljena prema *moralno - socijalnoj katarsi*. Ona polazi od grijeha osuđenih u *Paklu*, vodi preko duhovne askeze u *Čistilištu* i svršava po mističnoj kontemplaciji direktno u *Raj*.

Dante je izvanredno veliki, snažni i očaravajući Pjesnik. On je duboko uvjeren da je dobio životnu misiju od Previsokoga i časnu investituru glasnogovornika, proroka jedne univerzalne poslanice o kojoj on cijeni da zavisi uspostava reda u moralnom i socijalnom životu svijeta.

Pjesnik s Arna osjetio je odmah opoziciju u uvodnom pjevanju kad se stavio da ostvari tu svoju životnu moralno-socijalnu misiju: da oslobodi one koji na ovom svijetu žive u duhovnoj i socijalnoj mizeriji i dovede ih u stanje mira i sreće. Tri mu se zvijeri oprle i pokušale presjeći put na brdo blaženstva tako da ni on, ni čovječanstvo, koje on u

Divnoj Glumi personificira, ne mogu se na nj popeti i tako izići iz religioznog, socijalno - moralnog, civilnog i političkog matorstva.

Tri simbolične zvijeri: „Lonza“ — pantera, „leone“ — lav i „lupa“ — vučica teroriziraju ga. Komentatori se slažu da je „vučica“ — požuda. Ona suvereno dominira u svijetu i juri po stazama povijesti kao pljačkaš. Neutaživo žudi za svim zemaljskim dobrima. Budući da je nezasićen želja, udružuje se s „panterom“ da uživa seksualne naslade slatkog životinjskog života. Udružuje se i s „lavom“, jer pohlepno želi, i to nasilnim putem, supremaciju, surovi regalitet, vremeniti dominij i političku silu u šumi čovječanstva — nad svima. Ovaj savez: pantere, vučice i lava prouzrokuje kužnu rasplodnost sa sudbonosnim otrovom protiv mirnog moralno-socijalnog života ljudi.

Rješenje ovog tragičnog uspona Pjesnik je pokazao u *eshatološkom faktoru i u apolitičkoj akciji* - „VELTRO“ — Hrta. On je simbol najvećeg Danteova proroštva u Divnoj Glumi. I označuje jednu izuzetno veliku figuru. Njega Pjesnik očekuje kao *restauratora univerzalnog imperija*, pače i korektora Crkve — za uspostavu reda u svijetu.

U *figuri Hrta* i njegovoj simboličnoj akciji djeluju dvije moralne sile koje priječe i eliminiraju oprečne zlotvorne strasti vučice. On ih je formulirao negativnim izrazom: „Neće jesti zemlju“, tj. neće imati maniju za zemaljskom vlašću, za dominijem nad krajevima i narodima, niti će hlepiti za „peltro“ - kositrom, jer će biti *imun od žeđe za novcem, od glada za bogatstvom*.

Ova dva moralna svojstva, *tipične su životne ideje Franje iz Asiza*, a one su biseri Evandjelja: *Siromaštvo*, koje je odricanje od zemaljskih dobara i novca. Franjo je u životu Crkve inicirao — život individualnog i kolektivnog siromaštva, koji franjevce lišava ekonomske zavisnosti; čini ih da žive od dana do dana — u prosjačenju i radu, od pomoći Crkve i vjernika kojima oni za uzvrat vraćaju usluge duha i moralne doprinose. Franjina „*gente poverella*“ - sirotinjski rod u socijalnom životu je „*minorità*“: najmanja klasa, ponizna služba za svakoga, bez pravne baze — za prava i privilegije. U ovoj moralno - socijalno - proleterskoj ulozi *Franjin Rod Manje braće* — mobilizirao je moćne i bogate, kler i vjernike, književnike i umjetnike koji su zavoljeli franjevački, evanđeoski ideal, i žive i rade, radosno i srčano, za duhovnu službu svih ljudi.

Dante je očekivao oslobođenje od ropstva „opće požude“ od Franjina pokreta, kao moralnog reformatora, koji će u životu Crkve povesti moralnu reformu preko tri Reda. Prof. Tondelli je pronicavo razvio odnos ideologije Franjina pokreta i Danteove eshatologije. Hitrost „Hrta“ — veli on — u proganjanju „vučice“ odlika je onih koji su se oslobodili zemaljskih požuda i tereta materijalnog vlasništva.

U sredovječnoj askezi — *siromaštvo stvari i ambicija smatralo se nutarnjim oslobođenjem i osvojenjem duhovne autonomije, suverenitetom duha i slobodom akcije*. Za vrijeme Dantea, franjevci su išli po svjetskim putevima kao nekoć legionari Rima — ali iza zastave evanđeoskih blaženstava siromaha koji su kraljevi u carstvu nebeskih vrednota. Oni su u broju blagih, malih, čistih, najmanjih koji će duhovno posjedovati zemlju.

Franjevačko zvanje dramatizirano je u mladom Franji bogatom, raskošnom i svečanom mladiću Asiza, koji stvara čvrstu odluku da se kao vitez zaruči s *Gospođom Siromaštinom: Cum Domina Paupertate*.

Dante pjeva:

„Chè per tal donna, giovinetto, in guerra
del padre corse, a cui, come alla morte,
la porta del piacer nessun disserra;
E dinanzi alla sua spirital carte,
et coram patre le si fece unito;“

Dr. Kombatl prevodi:

„Jer već ko mladić on se s ocem svadi
zbog žene, kojoj, ko da smrt ih tače,
otvorit vrata nigdje nisu radi.
Pred svojim sudom duhovnim se pače
et coram patre on s njome sjedini,
i ljubljšaše je s dana u dan jače . . .“

Raj, XI, 58-66

RED SVETE MAŠE

Nedavno je izišlo iz tiska izvanredno uspjele izdanje misnog priručnika na slovenskom i latinskom jeziku. Svi su dijelovi Mise i rubrike na latinskom jeziku, a dijelovi koji mogu biti na živom jeziku štampani su i slovenski. Za dijelove koji se pjevaju donesene su note. Također su donesene note za dio kanona koji se pjeva kod koncelebracije. Dosta velik izbor formula za molitvu vjernika. Prikladan oblik ove liturgijske knjige doista može »potaknuti vjernike na poštovanje svetih riječi« kako se izražava Uputa za provođenje Uredbe o sv. Liturgiji (br. 40).

Sv. Franjo je doznao iz Evandjelja sv. Luke 18. X 1208. kakva mora biti i njegova svadbena oprava sa zaručnicom Kristovom. Bez jednog hipa otezanja izuo je obuću, bacio štap, opasao se konopcem — i uputio se more Apostolorum — bez zlata, bez srebra, bez bisaga — i navještao je kraljevstvo Božje.

I njegove prve sljedbenike povukla je ova evandeoska dinamika.

„Tanto che 'l venerabile Bernardo

Si scalzò primo . . .

Scalzasi Egidio, scalzasi Silvestro . . .“

Par. 79-83

„Te se već prvi izu Bernard časni . . .

. . . Egidij bos, Silvestar bos polete . . .

Čar ovog oslobodilačkog otkrića, u jednom društvu mutnom i opterećenom požudama, postao je još neodoljiviji radi viđenja dvojice zaljubljenih:

O ignota ricchezza, oh benferace! . . .

. . . Dietro allo sposo, si la sposa piace“.

Par. 82-4.

„Neznano blago, dobro od sveg bolje! . . .
polete . . .

za vojnom, jer svak nevjestu zavolje“.

Svete zaruke Franje s Gospodom Siromaštinom oplo-dile su čitave generacije siromaha Manje Braće iz čijeg roda Dante vidi izići snagu Hrta. On pjeva:

„Indi sen va quel padre e quel maestro
Con la sua donna e con quella famiglia
che già legava l'umile capestro.“

Par. XI 85-88

„Tad učitelj i otac onaj krete
s družinom svojom i sa svojom dikom,
a skroman konop bješe pas te čete.“

Pasac, u najvulgarnijoj formi konopca za obješene ili za teretne životinje, postat će, s bosim nogama, znak i simbol uslužnosti Manje Braće - franjevačkih kordaša. To za se svjedoči grof Gvido od Montefeltra:

„Io pui non d'arme; e poi fui cordigliero,
credendomi, si cinto, fare ammenda . . .“

Inf. XXVII 67-8

„Ja nošah mač, pa konop o pojasu,
mneći da tako oprost mogu steći . . .“

Poznato je da je Dante između blaženih kontemplativaca u „*Rajskoj Ruži*“, u Empireju, poslije sv. Ivana, Preteče Kristova, prvo mjesto rezervirao za *Serafinskog Oca Franju*, posljednjeg od Patrijarhâ samostanskih Redova. Pjesnik pjeva u Raj, XI, 109-111

„Kad onaj, što ga boljoj zvaše kobi,
za nagradu ga povuče htjede gore,
jer se do takve poniznosti probi . . .“

Povukao ga je u Rajsku Ružu, u Empirej, do Ivana Krstitelja, jer je savršeno koliko je kao čovjek mogao, kopirao siromašnoga i poniznoga Krista, i jer je svoj „sirotinjski rod“ („*Gente poverella*“) uputio na kraljevski put Evandelja i apostolske akcije.

Pjeva Dante u Raj, XX, 88-90

„Petar bez ičeg počinjuć ustraje,

• • • • •
Fran osnivačem reda postaje . . .“

Jedino poduzeće evangelizacije koje Dante uklapa u neusporedivo divni panegirik o sv. Franji, a izgovorio ga je sv. Toma, jest njegova *mirotvorna misija* na vojničkom sektoru kod Damiette za vrijeme ponesrećenog razvoja V križarske vojne god. 1219 u Egiptu.

„E poi che, per la sete del martiro,
nella presenza del Soldan superbo
predicò Cristo e gli altri che 'l seguirono;
e per trovare a conversione acerba
troppo la gente, per non stare indarno
redissi al frutto dell'italica erba.“

Par. XI, 100-106

„Tad čeznući za vijencem mučenika
slavljaše ispred oholog sultana
Krista i družbu njegovih sljedbenika,
al videć da je nezrela ta strana
za obraćenje, natrag k plodu krene
italske biljke, da ne gubi dana.“

Indro Montanelli u djelu „*Dante e il suo secolo*“, na str. 125-6, pošto je opisao propali pokušaj odlaska iz Ancone u Siriju, nekritički trpa među hagiografske legende *susret u Egiptu sv. Franje sa sultanom Meleh-el-Kamelom*. Naprotiv, svi Svečevi biografi, protiv tvrdnje Montanellija, tvrde nje nekritične: „In realtà Francesco non arrivò mai da quelle parti“, — tvrde protivno. Tako, posebno Kardinal Jakov iz Vitrija, u ožujku 1220, bio je *prisutan* u taboru

križara. On precizira povijesni momenat i moralno značenje inicijative sv. Franje: Dok je križarska armija doživjela poraz, goloruk križar Evandelja dobio je audijenciju kod sultana i njegovo poštovanje koje je dostojanstveno izrazio: „Moli za me, da se Bog dostoji dati mi da spoznam onaj zakon i vjeru koja mu se više sviđa.“

Za Dantea je ovaj povijesni događaj bio izvanredna kolaudacija efikasnosti siromaštva i franjevačke minoritetsnosti, veli Ilarino di Milano (L'Osser. Rom. nro 228, od 3. X 1965). I tako *misija* Franje i njegova pokreta:

„Da Cristo prese l'ultimo sigillo“.

Par. XI, 107

„Zadnji žig od Krista dobi“.

Simbolična akcija Hrta proistječe iz trojstvene kontemplacije koju hrani „mudročću, ljubavlju i krepošču“. Pjeva:

„Questi non ciberà terra nè peltro,
ma sapienza, amore e virtute...“

Inf. I, 104-5

„Taj neće zemljom, novcem da se siti,
već *mudrost, ljubav, krepost* su mu hrana“,

— a to su hipostazirani atributi Oca - Sina i Duha Svetoga.

U nebeskoj Hijerarhiji Serafini zauzimlju najviši stepen i najbliži Presv. Trojstvu: oni su blažene kontemplacije.

U drugom vijencu od 12 svjetla, tj. učitelja teološke znanosti, koje vodi Bonaventura, serafinski naučitelj, on predstavlja i dva sljedbenika sv. Franje koji nijesu poznati kao orlovi duhovnog nauka: Iluminat iz Rietija i Augustin iz Asiza, ali su bili prvi Franjini sljedbenici, vjerni i umni tumači njegove misli, veli Danteov komentator Izidor Del Lungo (Da Dir. Com. Firenze 1926, pp. 760). Pjeva Dante:

„Io son la vita di Bonaventura
da Bagnoregio,
Illuminato e Augustin son quici,
Che fur de'primi scalzi poverelli,
che nel capestro a Dio si fero amici.“

Par. XII, 127-133

„Bonaventure ja sam duša, rodnom
iz Bagnoregia;
Tu s Iluminatom, Augustinom stojim,
što prvi bjehu bosí ubogari
I Bogu dragi pod konopcem svojim“.

Dante pjeva da je Franjo izišao s Istoka kao novo sunce i promatra ga kao apokaliptičnog anđela posljednje kozmičke periode: jer je on: „Tutto serafico in ardore — Sav bješe serafičan žarom“. (Raj, XI, 37) On je definitivno u-savršenje preporoda grada zemaljskoga.

Dante — i idejni i formalni član Franjina pokreta

Giotto, franj. trećoredac, u freski „Alegorije čistoće“ u Donjoj Bazilici prikazuje sv. Franju kako pozivlje na ulazak u redovnički život. Prvi je od trojice Dante, predstavnik III Reda; drugi je General Reda koji simbolizira I Red, a treća je jedna klarisa, predstavnica II Franjina Reda.

U drugoj freski Giotto, isto u Donjoj Bazilici sv. Franje naslikao je sebe, a u sredini Dantea.

Potpuno je stalno da je besmrtni Pjesnik pripadao franjevačkoj mirotvornoj legiji. Samo je još otvoreno pitanje: da li je pripadao neko vrijeme i I Franjinu Redu ili samo Trećemu?

Imamo njegove stare i nove veze sa Franjinim sinovima. Dantolog Buti smatra da je on u svojoj ranoj mladosti bio član I Reda, ali da je odmah napustio I i stupio u III Red. Blizu Danteove rodne kuće nalazio se glasoviti franjevački samostan S. Croce. Pjesnik je tu pohadao redovničke škole: osnovne, a kasnije i filozofiju.

Pier Bargellini, hagiograf i literarni profinjeni esejist, održao je na svršetku XXI akademskog godišta Teološkog Studija u Firenci, koji drže oo. Konventualci, za kat. lajikat konferenciju: „Dante francescano“. U toj konferenciji je dokazao da je Dante bio Franjin trećoredac; da je bio — skotist i da je bio najrječitiji panegiričar sv. Franje. U samostanu S. Croce oo. Konventualaca mladić Dante pohadao je školu: gramatike, retorike i dijalektike. Tu je studirao franj. filozofiju i teologiju koje su prozele i hranile njegovu uzvišenu poeziju. „Divna Gluma“, rekao je Marije Donadoni, universalna je poslanica: čovječanska i kršćanska, a da je takva plod je Pjesnikova franjevačkog odgoja koji je dragocjeni faktor njegove poezije. (L'Osser. Rom. 6. VI 1965, nro 129, p. 8).

Kad je Dante umro u Ravenni 1321, pokopan je u franj. gradskoj crkvi. Povjesničar fra Marijan iz Firenze

nadodaje, s obzirom na njegovu smrt, ovu značajnu pojedinost. Kad je Pjesnik umirao, izrazio je želju da ga mrtva obuku u habit Asiskoga Sirotana.

Druga je značajna pojedinost: ostavio je Dante svoje remek-djelo „Commedia“, ali ju je 1512. objelodanio franjevac P. Pietro da Figline pod naslovom „La Divina Commedia“. Dalje: Prvi prijevod — i to na latinski — Danteove Divne Glume učinio je franjevac P. Giovanni Bertoldi da Serravalle koji je bio Biskup u Fermo, i kao takav učestvovao je na Saboru u Kostanci 1415. U onoj prigodi pao je govor o Danteu. P. Giovanni se uvjerio da mnogi ništa ne znaju o „Najvećem Pjesniku“ kršćanstva, jer nijesu poznavali talijanski jezik. I on se odlučio njegovu vele-pjesmu prevesti na latinski. I to je učinio. A to je bio I prijevod Danteove „Commedi-e“ na koji drugi jezik.

Ovo su dokazi povijesti i umjetnosti o Danteovoj duhovnoj pripadnosti Franjinoj mirotvornoj legiji.

U rujnu su ov. Konventualci priredili u Asizu, u Sacro Convento, franjevačku vrlo bogatu izložbu danteovskih kodeksa i izdanja. U prošlom je stoljeću P. Baltassare Lombardi, konventualac, objelodanio 15 izdanja komentara Divne Glume, tvrdi G. Cagianelli. (L. Osser. Rom. od 11. VII 1965, br. 157).

Profesor na lateranskoj universi, Mons. Luigi Bogliolo na internacionalnom kongresu u Montepulciano, u govoru pod naslovom: „L'umanesimo in Dante“ uspoređujući i sljubljujući neoplatonske i tomističke elemente, izrazio je Danteovu sintezu koja ujedinjuje u čovjeku spoznaju i htijenje. On je uspio, veli Italo Bozzi, pretvoriti ideju u poeziju i misao u muziku.

Strasburski profesor Jean Dagens govoreći o „Ozanam i Dante“ tvrdi da je Ozanam pronikavši duh i filozofiju Danteovu kroz studij cjelokupne sredovječne kulture i posebno uočivši franjevački duh koji je Dantea osposobio da otkrije duboki kršć. smisao evanđeoskog siromaštva, on je pretvorio u providnosne „Konferencije sv. Vinka“ za pomoć, materijalnu i moralnu, patničkog čovječanstva. Sveci su, zaista, kongenijalni!

Besmrtni Dante, velikan kršć. poezije, svojim životom i pjesmom, u uzornom kršć. stilu, na čast je i diku svoga duhovnog Oca — Franje iz Asiza.

Dr fra Krsto KRŽANIĆ